

STUDIAREA OPERELOR PENTRU PIAN ALE COMPOZITORILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CLASA PROFESORULUI LUDMI- LA VAVERCO

(În baza analizei *Suitei romantice* de Alexei Stârcea)

THE STUDY OF PIANO WORKS OF THE MOLDOVAN COMPOSERS
IN PROF. L. VAVERCO'S CLASS

Elena GUPALOVA,

doctorandă, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău

The article covers the features of pedagogical work with the national piano repertoire based on the study of "Romantic Suite in the form of variations" by A. Stârcea in Professor L. V. Vaverco's class, one of the leading teachers of the Republic of Moldova. The special attention of the teacher is paid here to the artistic image, the rhythm, and the techniques which are close to the art of lautars as well as to the comparison of each variation to the Moldovan national genre stages.

Profesorul Ludmila Vaverco este una dintre cele mai alese personalități ale artei muzicale profesioniste din Republica Moldova. *Pedagog* strălucit și experimentat, ea a contribuit substanțial la formarea și dezvoltarea școlii autohtone de interpretare pianistică, precum și la constituirea propriilor principii pedagogice, în baza cărora s-au format mai multe generații de tineri pianiști. În calitate de *interpret*, L. Vaverco este cunoscută datorită activității excepționale desfășurate în decursul anilor în slujba promovării și propagării muzicii, interpretând în premieră creațiile muzicale pentru pian ale compozitorilor din Moldova.

Un astfel de demers artistic și pedagogic al profesorului chișinăuian apare completat de cea de-a treia ipostază a domniei sale: *alcătuitor și redactor muzical* al mai multor

ediții de lucrări pentru pian aparținând compozitorilor locali contemporani. Realizate în anii 60-70, aceste culegeri de miniaturi valorifică experiența pianistei L. Vaverco, acumulată în activitatea sa de profesor și interpret. În multe cazuri ea a asistat nemijlocit la procesul de creație a opus-urilor, precum și la întruchiparea lor grafică, oferindu-le compozitorilor consultații profesionale în domeniul pianismului, stimulându-le unele decizii creative optime privind textura, dinamica, digitația etc. și sugerându-le unele indicații de autor din domeniul nuanțelor și al caracterului de interpretare a pieselor. Viziunea artistică, tălmăcirea muzicală, imprimate de L. Vaverco lucrărilor contemporane și fixate în edițiile menționate, a constituit chintesența concepției interpretative a creațiilor respective,

care a fost menținută pe parcursul anilor.

Este sesizabil și aspectul pedagogic de promovare a muzicii pentru pian a compozitorilor autohtoni în activitatea L. Vaverco. Editate, în mare parte, datorită eforturilor domniei sale și cu participarea creativă a pianistei, aceste piese contemporane prezentate în viziunea ei interpretativă în concerte publice au constituit repertoriul instructiv-didactic pentru studenții catedrei Pian special condusă timp de mai mulți ani cu succes de L. Vaverco, în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte plastice.

Aspectele menționate ale activității L. Vaverco își găsesc oglindire și în preocupările de talmăcire didactică a creației pianistice autohtone. Drept exemplu ne poate servi *Suită romantică* pentru pian de A. Stârcea. Martor ocular și participant activ la procesul de creație a lucrării, L. Vaverco își amintește: "Vara anului 1962, sanatoriul Sergheevka. Se întâlnesc doi muzicieni - Alexei Stârcea și Ludmila Vaverco. Aici cântărețul și compozitorul A. Stârcea a început lucrul asupra creației care a devenit mai apoi *Suita romantică* pentru pian, scrisă în formă de variațiuni. Primele variațiuni din această lucrare au fost interpretate în clubul sanatoriului. Fermecătoarea temă a cântecului popular *Primăvară* a fost întruchipată într-o textură pur pianistică" [1]. În fiecare zi, la rugămintea compozitorului, L. Vaverco interpreta fragmente noi, uneori schițate numai pe un portativ, altădată - pe pagini întregi. Particularitățile țesăturii muzicale, corespunderea lor cu fondul de ima-

gini ale lucrării, specificul pianistic, precum și succesiunea variațiilor - toate acestea au fost discutate de compozitor și pianistă.

A. Stârcea, fiind un cântăreț strălucit, unul din adepții cantilenei, romantic în suflet [2], a introdus în muzica pentru pian unele particularități de natură „vocală”. Deși compozitorul nu a fost un pianist profesionist, textura lucrării este una pianistică. În toamna anului 1962, această lucrare a fost finisată. L. Vaverco a apreciat înalt varianta finală a lucrării.

Apariția *Suitei romantice* la editura "Cartea moldovenească" în 1963 a marcat o etapă nouă în creația compozitorului, etapă de maturitate [3]. Lucrarea scrisă în formă de variațiuni libere, romantice reprezintă un șir de părți coloristice unite printr-o temă comună. A. Stârcea a ales pentru opusul său un cântec popular *Primăvară, primăvară*, melodia căruia a fost păstrată aproape în întregime. Fiecare parte a lucrării este bine încheată și independentă, fapt ce denotă caracterul ei de *suită*, iar variațiunile constituie fundamentul tematic și principiile de extindere a lucrării.

De-a lungul anilor, interpreții și pedagogii din Moldova includ *Suita* în repertoriul său. Pianista Ghita Strahilevici a realizat premiera lucrării în sala de concert a Uniunii Compozitorilor. Puțin mai târziu *Suita romantică* e prezentă și în programele profesorului A. Socovnin [4]. O interpretare originală a *Suitei* în formă de variațiuni, ce diferă de altele, a fost realizată (și continuă se fie) de către L. Vaverco. În

clasa condusă de doamna profesor, această lucrare complexă a fost studiată atât integral, cât și fragmentar (unele părți). Datorită diversității, contrastului și independenței imaginilor din cele 11 părți ale *Suitei*, fiecare variațiune poate fi interpretată ca o miniatură aparte sau chiar ca o piesă programatică.

Asistînd la "nașterea" opusului dat, L. Vaverco i-a ursit o viață concertistică lungă, calitățile muzicale ale piesei fiind influențate mult de pianistă. Poate că și din acest motiv *Suita romantică* este propusă des pentru studiere în clasa profesorului [5].

În continuare vom marca unele principii didactice ale profesorului L. Vaverco extrapolate la procesul de lucru asupra *Suitei* de A. Stârcea. La prima etapă de studiere, pedagogul de obicei identifică cercul de obiective tehnice, ritmice, de digitație, de tempo și de pedalizare, dar, în primul rînd, al celor de expresie, care alcătuiesc canavaua de imagini a pieselor. Titlurile programatice sau de gen, propuse de către L. Vaverco pentru unele părți ale *Suitei*, evidențiază atmosfera lor romantică, captivînd imaginația studenților și inspirînd căutările lor artistice. Pe parcursul anilor s-a creat și o tradiție de interpretare, care se reflectă și în titlurile date de Vaverco fiecărei variațiuni: variațiunea 1-ea - *Livadă de primăvară*, variațiunea a 4-a - *Nocturnă*, a 5-a - *Invențiune*, a 6-a - *Studiu concertistic*, a 8-a - *Marsș*, a 9-a - *Vals liric* etc. În continuare vom analiza varianta interpretativă a unora din ele.

În prima variațiune *Allegro flessibile*, melodia condusă *marcando*,

mai întîi în mîna stîngă, iar apoi în mîna dreaptă, este încorporată în triolete lejere de șaisprezecimi (re-marca *leggiero*). L. Vaverco insistă asupra unei sonorități transparente a acompaniamentului din durate de note mici, care poate fi asociat cu înflorirea livezilor de primăvară. În același timp, conturul tematic al lucrării, reprezentînd nucleul ei, după părerea profesorului, poate fi asemuit procesului de înmugurire a unui arbore sub razele blînde ale soarelui primăvăratîc dăruindu-ne aroma-i irepetabilă.

Ținînd cont de faptul că variațiunea a 2-a *Allegro giocoso*, prin construcția sa, se apropie atât de cîntec, cât și de genul de joc popular, iar în unele momente și de improvizație la instrumentul popular nai, L. Vaverco admite o anumită libertate ritmică (tempo-ul apropiindu-se de *Rubato*).

Variațiunea a 4-a *Andante molto* este un exemplu de cantilenă vocală, de cîntec liric specific creației lui A. Stârcea. Prin canavaua sa poetică, această variațiune se apropie genului de nocturnă și redă imaginea unei nopți luminoase. L. Vaverco consideră că un *touche* ușor al figurațiilor de optimi nu trebuie să întrerupă melodia vocii superioare (soprano) redată cu durate mai mari (pătrimi și doimi), iar aplicarea procedurii de *legato* contribuie la trecerea lină către un episod de textură polifonică la finalul acestui compartiment.

Variațiunea a 6-a se prezintă ca un *Studiu concertistic* de virtuozitate care, chiar și prin desenul grafic, ne amintește de partea finală a *Sonatinei* lui M. Ravel sau de *Toccată*

lui C. Debussy. Fluxul energetic al șaisprezecimilor se asociază cu cel al unui rîu sau al unei cascade. Anume în variațiunea a 6-a legătura cu tema se face abia simțită, instabilitatea tonală sporind efectul artistic. L. Vaverco recomandă studenților în piesa respectivă să se ghideze de pulsația ei exactă. În procesul de pregătire a piesei este oportună segmentarea pasajelor muzicale, care, prin construcția lor sintactică, ritmică și texturală sunt destul de omogene. O astfel de segmentare facilitează considerabil depășirea dificultăților interpretative, contribuind la o însușire mai rapidă și mai naturală a texturii pianistice.

Variațiunea a 7-ea *Lento doloroso* este una dintre cele mai expresive din întregul ciclu de variațiuni. Ea impresionează prin sinceritate și prin perfecțiunea formei. Ca gen muzical, ea poate fi atribuită marșului funebru. Pedala tonală în registrul grav, acordurile și mișcarea melodică contribuie la profunzimea expresiei.

Profesorul L. Vaverco consideră că interpretarea *legato* a temei principale reprezintă o dificultate pianistică aparte, pentru că melodia în această variațiune apare în diferite dublări intervalice și acordice (orchestrale). Utilizarea pedalei în acest fragment este totalmente dependentă de construcția armonică a texturii contribuind la monumentalitatea sonorității.

Variațiunea a 9-a *Moderato assai*, expusă într-o formă tripartită complexă, reprezintă genul de vals. Ea ne captivează prin rafinament, prin jocul stărilor emotive extrem de subtile precum și prin reînnoirea temei. E cazul să ne amintim aici de cuvintele marelui pianist H. Neuhau: "Sunetul trebuie învelit în liniște" [6]. După părerea L. Vaverco, una din condițiile de realizare a cantilenei în partea aceasta depinde de mișcarea expresivă a degetelor care interpretând melodia, trebuie să "pă-sească" cufundîndu-se în profunzimile claviaturii ca într-un "covor moale".

Variațiunea a 11-a *Andante maestoso* încununează lucrarea. Asociindu-se cu un cortegiu solemn sau cu un imn pe tema principală, ea sună puternic, amplu. Dezvoltarea armonică se distinge prin sonoritatea coloristică. L. Vaverco recomandă interpretarea fiecărui acord din această variațiune pe o pedală nouă. Este important de a observa simultan dezvoltarea armonică (verticală) și cea melodică (orizontală).

Profesorul L. Vaverco propune discipolilor săi, care interpretează *Suita romantică*, să atragă o atenție deosebită unificării părților componente și scenelor de gen (adică formei integrale), ținînd cont de faptul că genul de *Suită* scrisă în formă de variațiuni prezintă un caleidoscop de imagini într-o singură temă.

Referințe:

1. După amintirile d-nei Ludmila Vaverco.
A. Stârcea - compozitor remarcabil din Moldova în creația căruia se evidențiază pregnant spiritul romantismului. Datorită talentului său

original și multilateral, el desfășoară o activitate variată. Mulți ani în șir a condus clasa de canto de la Conservatorul de Stat din Chișinău, azi Academia de Muzică, Teatru și Arte plastice. Cunoscând literatura mondială vocală, A.Stârcea demonstrează o expresivitate vădită în creația sa de compozitor - cantilena melodică, utilizarea celor mai variate nuanțe ale vocii umane. Faptul acesta explică atracția compozitorului pentru genurile de romanță, poem, baladă, miniaturi de pian, genuri ce se află în creația compozitorului în relații de reciprocitate.

2. Până la acest moment deja fiind scrise lucrări importante ca *Balada despre vioară*, *Poemul-sonată* pentru violoncel și pian, opera *Balada eroică*.
3. Înregistrarea *Suitei romantice* în interpretarea profesorului A. Socovnin se păstrează în fonoteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte plastice.
4. În noiembrie 1996 profesorul L. Vaverco a inclus *Suita romantică* în programul concertului de masterat al subsemnatei.
5. Г.Нейгауз. *Об искусстве фортепианной игры. Записки педагога.* Москва, 1982. С. 95.

14 martie, 2006

Recenzent: **Irina Ciobanu-Suhomlin**,
doctor în studiul artelor,
conferențiar uniuersitar

